

บทความทั่วไป

สอนวิชาการฟังอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ

วัฒนวรรณ สงวนเรือง

การฟังเพื่อความเข้าใจคืออะไร

Finocchiaro (1989:95) ได้ให้ความหมายของการฟังเพื่อความเข้าใจว่าเป็นการถอดความภาษา และตีความหมายข้อมูลโดยผ่านขบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้ฟังต้องตั้งใจฟังและจดจำสิ่งที่ได้ฟัง ในการฟังข้อความใด ๆ ผู้ฟังจำเป็นต้องมีความรู้ทั่ว ๆ ไป และมีความรู้เกี่ยวกับภาษา เช่น ความรู้ทางด้านโครงสร้างของภาษา ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค หน่วยเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยิน สามารถเข้าใจและเห็นความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ว่าคำใดมีหน้าที่อย่างไรในประโยค

สาเหตุที่ทำให้ประสิทธิภาพในการฟังเพื่อ ความเข้าใจลดลง

ในการฟังข้อความเพื่อความเข้าใจ ผู้ฟังจะมีลำดับการรับรู้ข้อมูลเป็นขั้นตอนดังนี้ คือผู้ฟังรับรู้เสียงต่าง ๆ ที่ได้ยิน รู้จักส่วนต่าง ๆ ของภาษา เช่น หน่วยเสียงของคำ ประธาน กริยา กรรม วลี เป็นต้น เมื่อสามารถระบุส่วนต่าง ๆ ของภาษาได้แล้ว ผู้ฟังต้องมีความรู้และความเข้าใจสำนวนภาษา และโครงสร้างภาษารวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค

และขั้นสุดท้าย คือการตีความหมายของข้อมูล โดยใช้ความรู้ทั่ว ๆ ไป สรุปความหมาย

อย่างไรก็ตามระหว่างขั้นตอนการฟังเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ฟังนั้น มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ประสิทธิภาพในการฟังเพื่อ ความเข้าใจลดลง Anderson กับ Lynch (1988:5-7) ได้กล่าวไว้ว่ามีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจข้อความแต่เพียงบางส่วน หรือไม่เข้าใจข้อความที่ ฟังเลย สาเหตุเหล่านั้นได้แก่

1. ผู้ฟังได้ยินข้อความที่ฟังไม่ชัดเจน เนื่องจากอยู่ในสภาพการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการฟัง มีเสียงต่าง ๆ สอดแทรกบกรบกวน

2. ผู้ฟังไม่คุ้นเคยกับสำเนียงภาษาของผู้พูด ผู้ฟังเพียงแต่ 'ได้ยินเสียง' แต่ไม่เข้าใจข้อความที่ ได้ยิน

3. ผู้ฟังมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ทางภาษา ปัญหานี้เกิดขึ้นเสมอในกรณีที่ผู้ฟังไม่ใช่เจ้าของภาษา ในภาษาพูดมักจะมีคำหรือวลีที่ได้ยินชัดเจน แต่ผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจความหมายทั้งประโยคเพราะขาดความรู้ด้านโครงสร้างภาษาและความหมาย

4. ผู้ฟังได้ยินชัดเจนและเข้าใจข้อความแต่ขาดการเอาใจใส่การฟังอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเข้าใจไม่สมบูรณ์ เช่น ระหว่างการฟังผู้ฟังนึกถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ฟัง เป็นต้น

นอกจากสาเหตุเหล่านี้แล้วยังมีลักษณะนิสัยบางประการของผู้ฟังที่ทำให้ประสิทธิภาพของการฟังเพื่อความเข้าใจลดลง Morris (1971:30-40) ได้สรุปลักษณะนิสัยอันไม่เป็นคุณลักษณะต่อการฟังได้ประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือ ผู้ฟังควรละทิ้งนิสัยที่รีบประเมินผู้พูดหรือผู้ให้ข้อมูลก่อนทำความเข้าใจข้อมูลอื่น ๆ สิ่งที่ผู้ฟังเห็นแต่เพียงภายนอกเกี่ยวกับผู้พูดหรือผู้ให้ข้อมูล เช่น รูปร่าง การแต่งกาย สีผิว อายุ เพศ มารยาท น้ำเสียง การแสดงออกทางสีหน้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ตัวแปรสำคัญ ผู้ฟังจึงไม่ควรรีบด่วนประเมินสิ่งที่ได้ฟัง นอกจากนี้ผู้ฟังไม่ควรสรุปหรือโยงเรื่องโดยใช้ความคิดส่วนตัวเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้ฟังเพราะความหมายอาจบิดเบือนได้ Morris กล่าวว่า ผู้ฟังที่ฉลาดคือผู้ที่สามารถรับฟังได้ทุกอย่างไม่ว่าข้อมูลนั้นจะขัดกับความคิดส่วนตัวเพียงใดและฟังอย่างมีความตั้งใจ ในกรณีที่ผู้พูดพูดโดยใช้ประโยคซับซ้อน ภาษาที่ใช้พูดมีโครงสร้างของประโยคที่เข้าใจยาก วิธีแก้ปัญหาคือที่ดีที่สุด อาจจะเป็นได้ว่า ขอให้ผู้พูดพูดซ้ำอีกครั้ง และขอให้ผู้พูดอธิบายหรือให้ความหมายของประโยคที่พูดนั้น

เมื่อผู้สอนได้ทราบถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการทำให้ประสิทธิภาพของการฟังลดลง ผู้สอนควรแก้ปัญหาให้ตรงจุด เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการฟัง เช่น จัดให้ผู้ฟังอยู่ในสถานการณ์ที่เอื้อต่อการฟัง ถ้าเป็นไปได้ควรมีห้องฟังข้อมูลที่ไม่มีเสียงรบกวน หรือสอนศัพท์และโครงสร้างของภาษาก่อนให้ผู้ฟังฟังข้อความทั้งหมด ผู้สอนควรเน้นวัตถุประสงค์ของการฟังในแต่ละชั่วโมงให้ผู้เรียนวิชาการฟังได้เห็นความสำคัญและชี้แนะการฟังที่ดีและให้ละทิ้งนิสัยที่ทำให้ประสิทธิ-

ภาพของการฟังลดลง พร้อมทั้งตักเตือนให้ผู้เรียนวิชาการฟังละทิ้งนิสัยเหล่านั้น

แนวทางการสอนวิชาการฟังเพื่อความเข้าใจ

แนวทางการสอนวิชาการฟังเพื่อความเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไป มีดังนี้คือ

1. ผู้สอนตั้งวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียนให้ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักสูตร
2. ผู้สอนเตรียมบทเรียนตามขั้นตอน โดยวางแผนการสอนอย่างละเอียด กิจกรรมการเรียนการสอนควรเริ่มจากการทำแบบฝึกหัดจากง่ายไปยาก ผู้สอนต้องให้คำสั่งชัดเจนว่าให้ผู้เรียนฟังอะไร จากสิ่งใด เมื่อไร และอย่างไร นอกจากนั้นกิจกรรมในแต่ละบทเรียนควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีบทบาทไม่ใช่เป็นเพียงแต่ฟังข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นกิจกรรมที่ได้แสดงออกว่าเข้าใจข้อความที่ฟังอย่างน้อยเพียงใด เช่น การทำตามคำสั่ง การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น เมื่อผู้เรียนได้แสดงกิจกรรมร่วมในชั้นเรียนแล้ว ผู้สอนควรให้คำแนะนำ หรือคำติชมทันที ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีกำลังใจในการเรียนรู้
3. ผู้สอนควรเตรียมแบบฝึกหัดนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่อง มีสมาธิในการฟังมากขึ้น และช่วยความจำเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง
4. ผู้สอนควรฝึกและเน้นให้ผู้เรียนจำข้อมูลเป็นตอน ๆ การฟังคือการรับข้อมูลและคิด หลังจากนั้นเป็นการจำ ทักษะในการฟังต้องไปด้วยกันทั้ง 3 ประการคือ การฟัง การคิดและการจำ
5. ผู้สอนพึงระลึกเสมอว่า การสอนวิชาการฟังคือการฝึกฝนผู้เรียนเพื่อเพิ่มพูนทักษะการฟัง ไม่ใช่การทดสอบ การตรวจคำตอบ หรือการประเมินผลกิจกรรมก็เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนรู้ของตนเองว่ามีพัฒนาการอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Sheerin (1987:126-129) ที่กล่าวว่าการตรวจคำตอบไม่ควรให้ผลการตรวจเป็นได้หรือตก เพราะการสอนไม่ใช่การทดสอบ

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นแนวทางทั่ว ๆ ไป สำหรับผู้สอนก่อนสอนวิชาการฟัง เมื่อผู้สอนจะสอนควรมีการเตรียมการสอนอย่างดีที่สุด ขั้นตอนในการเตรียมการสอนควรมีดังนี้คือ

เลือกหัวข้อที่ต้องการสอน ผู้สอนต้องตัดสินใจว่าจะสอนเรื่องอะไร ต้องการให้ผู้เรียนฝึกฝนเรื่องใด หัวข้อที่เลือกนั้นไม่ควรมีความซับซ้อนหรือไม่ควรมีความยากเกินระดับความสามารถของผู้เรียน

เน้นสิ่งที่ต้องการสอน ผู้สอนต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนรับทราบ เช่น ผู้สอนอาจประกาศตอนต้นชั่วโมงว่า ในชั่วโมงนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกการฟังภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่ต่างจากการฟังภาษาอังกฤษในห้องเรียน ซึ่งอาจจะ เป็นภาษาที่มีลักษณะเป็นภาษาพูด นอกจากนี้ คำสั่งจากผู้สอนต้องชัดเจน เช่น ผู้เรียนจะต้องฟังเรื่องให้เข้าใจ แล้วจึงเขียนคำตอบ หลังจากฟังจบแล้ว เป็นต้น

การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังข้อความโดยผู้สอนเป็นผู้อ่านข้อความนั้น ๆ หรือฟังข้อความจากสื่อการสอนอื่น เช่น เทปบันทึกเสียง กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้เรียนควรเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับ เช่น ผู้เรียนระดับเริ่มต้น ผู้เรียนระดับปานกลางและผู้เรียนระดับเก่ง กิจกรรมนั้น ๆ ควรปฏิบัติตามลำดับจากง่ายไปหายากดังนี้

1. กิจกรรมการฟังคำเดี่ยว วลี และประโยค ซึ่งอาจทำได้โดยให้ผู้เรียนแสดงตามข้อความที่ได้ยิน เช่น วาดรูป เล่นเกมส์ บอกทิศทางไปยังที่ต่าง ๆ

2. กิจกรรมการฟังโดยให้ผู้เรียนพยายามเชื่อมโยงคำต่าง ๆ เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายเพื่อให้จำง่าย เช่น พยายามสร้างจินตนาการจากคำเป็นภาพซึ่งจะเป็นภาพที่สวยงามหรือภาพตลกเพื่อให้ผู้เรียนจำสิ่งที่ได้ฟังได้นานขึ้นและเกิดความสนใจที่จะฟังต่อไป

3. กิจกรรมฟังเนื้อเรื่องสั้น ๆ ซึ่งอาจมีคำศัพท์และโครงสร้างที่ผู้เรียนรู้จัก ผู้สอนให้ฟังเนื้อความและให้สรุปเหตุการณ์ว่าใครทำอะไร เหตุการณ์นั้น ๆ สิ้นสุดแล้วหรือยัง บุคคลในเรื่องที่ฟังมีอาชีพอะไร เป็นต้น

4. กิจกรรมการฟังเพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับสำเนียงภาษาจากแหล่งต่าง ๆ กิจกรรมนี้ควรเป็นการฟังบทสนทนาหรือข้อความต่าง ๆ ที่ผู้พูดพูดตามธรรมชาติ และผู้พูดมาจากที่ต่าง ๆ กัน เช่น ให้ผู้เรียนฟังบทสนทนาโดยชาวออสเตรเลีย ชาวอังกฤษ ชาวอเมริกัน ชาวสิงคโปร์ ชาวฮ่องกง และให้ผู้เรียนสรุปการสนทนาในตอนท้าย

การประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ วิธีที่ง่ายที่สุดในขั้นนี้คือ ให้ผู้เรียนตรวจคำตอบด้วยตนเองจากคำตอบที่ผู้สอนแจกให้ พร้อมทั้งอธิบายประกอบ และให้ผู้เรียนแก้ส่วนที่ผิด ผู้สอนควรตรวจดู ความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมให้กำลังใจผู้ที่เรียนวิชาการฟังได้ผลดีและเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาในการเรียน

Sheerin (1987:129) ได้ให้ความคิดเห็นเรื่องการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับว่า ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของเขานั้นประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง หากเกิดความล้มเหลวผู้สอนควรวิเคราะห์ปัญหาเพื่อสอนซ่อมเสริมต่อไป

ความสำคัญในการใช้เทปบันทึกเสียง และ เทปบันทึกภาพเพื่อเป็นสื่อการสอนวิชาการฟังเพื่อความเข้าใจ

สื่อการสอนโดยเฉพาะเทปบันทึกเสียง และ เทปบันทึกภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยเฉพาะวิชาการฟัง เนื่องจากการเรียนการสอนภาษาเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน และต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ เช่น วิธีการสอน ความพร้อมของ

ผู้เรียนรวมถึงประสบการณ์เดิม ระดับสติปัญญา และความสนใจ ความยากง่ายของบทเรียนมีส่วนสำคัญเช่นกัน ผ่าน บาลโพธิ์ (2535:6-8) ได้กล่าวถึงเรื่องการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศว่า การใช้เทคโนโลยี มาช่วยในการเรียนการสอนภาษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้นผู้เรียนส่วนใหญ่มักไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของการใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้แสดงออกซึ่งกิจกรรมทางภาษาตามที่ได้เรียนในห้องเรียน นอกจากนี้ไม่ว่าการเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับการฟังและการพูด หากผู้สอนเองก็ยังมีประสบการณ์ภาษาต่างประเทศไม่มากนัก ผู้เรียนก็จะดูยิ่งห่างจากสภาพความเป็นจริงของการใช้ภาษาต่างประเทศมาก เมื่อฟังเจ้าของภาษาพูดก็อาจจะฟังไม่ทัน แต่เทคโนโลยีสามารถช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ผู้สอนสามารถฝึกฝนเพิ่มเติม หรือเตรียมตัวก่อนสอนด้วยการฟังจากเทปบันทึกเสียง วิทยุภาคภาษาอังกฤษ สำหรับผู้เรียนนั้น ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการฟังโดยอาศัยเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ภาพยนตร์ สไลด์ประกอบเสียง เป็นต้น

การสอนวิชาการฟังให้มีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อการสอนประเภทเทปบันทึกเสียงและเทปบันทึกภาพ

การฝึกทักษะการฟังสำหรับผู้เรียนที่ดีที่สุดคือ การที่ผู้เรียนได้ฟังโดยตรงจากเจ้าของภาษาจากการใช้เทปบันทึกเสียงหรือเทปบันทึกภาพในการเรียนการสอน Lado (1976:173-179) กล่าวว่า การเรียนในห้องปฏิบัติการทางภาษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะผู้เรียนได้ฟังสำเนียงภาษาต่าง ๆ จากเจ้าของภาษา การใช้เทปบันทึกเสียงในการสอนภาษาต่างประเทศยังมีข้อดีอีกหลายประการคือ ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ในทุก ๆ สถานที่โดยไม่จำเป็นต้องมีครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา ผู้สอนสามารถหยุดเทปได้นานตามที่ต้องการ และเปิดให้ผู้เรียนฟัง

ซ้ำหลายหนได้ในกรณีที่ผู้เรียนต้องการตอบคำถามหรือจดบันทึก นอกจากเทปบันทึกเสียงที่มีความสำคัญในการสอนวิชาการฟังเทปบันทึกภาพเป็นสื่อการสอนวิชาการฟังที่สำคัญเช่นกัน Lonergan (1984:30-31) ได้กล่าวถึง เทปบันทึกภาพว่า เทปบันทึกภาพเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนภาษา ผู้สอนควรเลือกเทปบันทึกภาพประกอบการสอนอย่างรอบคอบเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด Hill กับ Barley (1977:54-60) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการนำเทปบันทึกภาพมาใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศว่า เทปบันทึกภาพเป็นสิ่งดึงดูดใจกระตุ้นเร้าใจให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เพราะผู้เรียนได้ยินภาษาพูดพร้อมทั้งเห็นกริยาท่าทางประกอบในสถานการณ์ที่เป็นจริง นอกจากนี้แล้วเทปบันทึกภาพเป็นสิ่งทันสมัยเป็นแหล่งที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์เกี่ยวกับต่างประเทศ ผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้โดยลงทุนไม่มาก และยังสามารถใช้ให้กับผู้เรียนทุกระดับ สุภัทธา อักษรานุเคราะห์ (2533:57-60) ให้ความคิดเห็นสอดคล้องในแง่ประโยชน์และข้อดีของเทปบันทึกภาพว่า "ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องเล่นง่ายและยืดหยุ่นได้เท่านั้นแต่ผู้เรียนได้ประโยชน์ที่ได้ยินเสียงและเห็นภาพที่มีความเคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน"

ดังนั้นจะเห็นว่าเทปบันทึกเสียง และเทปบันทึกภาพมีความสำคัญและมีประโยชน์มากในการเรียนการสอนวิชาการฟัง ผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นบทนำเข้าสู่บทเรียนและให้ตัวอย่างของการใช้ภาษาไทยในแต่ละสถานการณ์ หรือนำมาเสริมในบริบทเพื่อย้ำความรู้ทางภาษาบางจุดเป็นต้น

การสอนวิชาการฟังโดยใช้เทปบันทึกเสียง

เมื่อผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนเลือกหัวข้อที่ต้องการสอนและเลือกรายการจากเทปบันทึกเสียงที่เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้ว ผู้สอนควรแบ่งการสอนเป็น

4 ขั้นตอนคือ การเตรียมผู้เรียนก่อนฟังรายการ การฝึกฟังโดยมุ่งให้ผู้เรียนจับประเด็นหลักและรายละเอียดที่สำคัญ การฝึกฟังเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ได้ฟังทั้งหมด และการทำกิจกรรมท้ายบทเพื่อเสริมความเข้าใจสิ่งที่ฟัง

ขั้นที่ 1 การเตรียมผู้เรียนก่อนฟังรายการที่ผู้สอนได้เลือกไว้แล้ว ในขั้นนี้ผู้สอนให้คำศัพท์ยากในบทเรียนหรือเล่าสถานการณ์ย่อ ๆ ของเรื่องนั้น ๆ การเตรียมผู้เรียนขั้นที่ 1 นี้ ผู้สอนเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้คือถ้าเป็นการให้ฟังโฆษณาเสื้อผ้าให้ผู้เรียนทบทวนคำศัพท์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเสื้อผ้าและราคาหรือข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดในแถบอเมริกากลางให้ผู้เรียนเดาคำศัพท์เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดและให้แบ่งกลุ่มอภิปรายชื่อเมือง หรือประเทศที่อาจจะปรากฏในข่าว ถ้าผู้สอนเลือกเทปบันทึกเสียงเป็นบทสนทนา เช่น บทสนทนาวัยรุ่นเกี่ยวกับงานรื่นเริงที่ได้ไปร่วมสนุก ก่อนให้ผู้เรียนฟังบทสนทนาผู้สอนให้ผู้เรียนเล่าหรืออภิปรายเกี่ยวกับงานรื่นเริงที่ได้ไปมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ และให้เดาว่าจะได้ยินบทสนทนาเกี่ยวกับหัวข้ออะไรบ้าง เช่น ดนตรี อาหาร การละเล่น การแต่งตัวของผู้ที่ไปงาน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การฝึกฟังโดยมุ่งให้ผู้เรียนจับประเด็นหลักและรายละเอียดที่สำคัญ

ในขั้นที่ 2 นี้ จะกล่าวแยกเป็น 2 ตอน คือ การฝึกฟังเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนจับประเด็นหลักและการฝึกฟังเพื่อจับรายละเอียดที่สำคัญ

การฝึกฟังเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนจับประเด็นหลัก การฝึกฟังขั้นนี้ผู้สอนเลือกรายการข่าวจากเทปบันทึกเสียง ให้ผู้เรียนฟังข่าวนั้นและเลือกหัวข้อข่าวหรือประเด็นหลักจากข้อเลือกที่กำหนดให้หรือผู้สอนเลือกรายการที่เป็นบทสนทนาให้ฟังและตอบว่า จะได้ยินบทสนทนาเช่นนี้ที่ใดบ้าง เช่น ที่โรงเรียน โรงละคร โรงเรียน สถานีรถไฟ หรือในร้านค้า เป็นต้น และจากบทสนทนาดังกล่าวให้ผู้เรียนบอกหรือเดาความรู้สึก และอารมณ์ของ

ผู้สนทนาว่าอยู่ในสภาพใด เช่น มีอารมณ์เศร้าโศก มีความสุข โกรธแค้น และอื่น ๆ

การฝึกฟังเพื่อจับรายละเอียดที่สำคัญ การฝึกฟังขั้นนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังประกาศเกี่ยวกับสายการบิน และเที่ยวบิน จากนั้นให้ผู้เรียนเลือก คำตอบเกี่ยวกับเที่ยวบิน เวลาที่เครื่องบินลงและออกจากท่าอากาศยาน หรือผู้สอนให้ผู้เรียนฟังรายงานสภาพภูมิอากาศ และให้จัดอุณหภูมิของเมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฟังโฆษณา และให้รายงานชื่อสินค้า ราคา และประโยชน์ของสินค้านั้น ๆ

ขั้นที่ 3 การฝึกฟังเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ได้ฟังทั้งเรื่อง เมื่อให้ผู้เรียนฟังข่าว บทสนทนา บทบรรยายเรื่องต่าง ๆ แล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจทั้งหมดดังนี้คือ ให้ผู้เรียนเขียนสรุปเรื่องที่ได้ฟัง ให้เลือกหัวข้อและประเด็นสำคัญที่ได้ฟัง ให้เลือกภาพที่ผู้สอนจัดให้ และเรียงตามลำดับเรื่องที่ได้ฟัง ให้เติมคำในช่องว่างหรือในภาพจากข้อมูลที่ได้ฟัง และสุดท้ายให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การทำกิจกรรมท้ายบทเพื่อเสริมความเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง กิจกรรมท้ายบทเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการเน้นความเข้าใจในการฟังเรื่องนั้น ๆ กิจกรรมท้ายบท ควรเป็นกิจกรรมดังต่อไปนี้คือ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ให้ทำกิจกรรมคู่โดยให้ผลิตกันสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดให้ และตั้งสมมุติฐานของสถานการณ์เรื่องที่ได้ฟัง ให้แต่งบทสนทนาและเล่นบทบาทสมมติ ให้เขียนบทสรุปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ หรือให้เขียนและพูดเกี่ยวกับความคิดเห็นในแง่ต่าง ๆ ของเรื่องที่ได้ฟัง เป็นต้น

การสอนวิชาการฟังโดยใช้เทปบันทึกภาพ

ก่อนสอนผู้สอนควรได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิค

เบื้องต้นต่าง ๆ ในการใช้เทปบันทึกภาพเป็นสื่อการสอน เทคนิคเหล่านั้นได้แก่

1. การให้ดูภาพอย่างเดี่ยวโดยไม่มีเสียงประกอบ ผู้สอนเลือกจากสิ่ง ๆ ที่ผู้เรียนมองเห็นรายละเอียดชัดเจน ให้ผู้เรียนเดาว่าบทสนทนานั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร จากนั้นจึงเปิดเทปบันทึกภาพให้ผู้เรียน ดูภาพและฟังเสียงเพื่อตรวจคำตอบ หรือผู้สอนเลือกรายการที่มีความยาวมากขึ้นกว่าจากสิ่ง ๆ ที่จับเป็นตอน ๆ ให้ผู้เรียนดูภาพและเล่าเรื่องคร่าว ๆ เกี่ยวกับภาพที่เห็น หรือผู้สอนเปิดภาพและหยุดภาพตรงช่วงตอบบทสนทนา แล้วจึงให้ผู้เรียนเดาบทสนทนาประโยคต่อไป

2. การให้ฟังเสียงอย่างเดี่ยวไม่มีภาพประกอบ ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังจนจบเรื่องแล้ว จึงทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังในข้อที่ 1

3. การหยุดภาพโดยมีเสียงประกอบเฉพาะต้นประโยค ผู้สอนเปิดภาพและให้ผู้เรียนฟังเสียงเฉพาะตอนต้นประโยค หยุดภาพนิ่งไว้และให้ผู้เรียนเดาประโยคที่คาดว่าจะจะเป็นประโยคในเทปบันทึกภาพ จากนั้นเปิดภาพต่อให้ผู้เรียนดูภาพและฟังประโยคนั้น ๆ ทันที หรือผู้สอนให้ผู้เรียนฟังเสียงพร้อมทั้งดูภาพ เมื่อถึงเหตุการณ์ตรงที่สำคัญหยุดภาพนิ่งและให้ผู้เรียนเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า หรือผู้สอนหยุดภาพให้ตรงกับช่วงเวลาที่ผู้แสดงได้แสดงสีหน้าบ่งบอกอารมณ์ชัดเจน และให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอารมณ์ที่ปรากฏของผู้แสดง

4. การให้ฟังเสียงและดูภาพพร้อม ๆ กัน เทคนิคการสอนในตอนนี้อุสสอนสามารถเลือกกิจกรรมดังต่อไปนี้

4.1 ผู้สอนให้รายการสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่ผู้เรียนจะให้เห็นในเทปบันทึกภาพระหว่างเปิดเทปให้ผู้เรียนดูและจดว่ามีสิ่งใดบ้างที่ตรงกับรายการ

4.2 ผู้สอนให้ดูเทปจนจบ แล้วจึงให้รายการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกตอบว่า มีและ

ไม่มีสิ่งใดตามรายการที่แจกให้

4.3 ผู้สอนให้คำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องก่อนเปิดเทป และให้ผู้เรียนตอบคำถาม เมื่อดูรายการจบ

4.4 ผู้สอนเล่าเรื่องย่อของเหตุการณ์ในเทปและให้ผู้เรียนบันทึกประโยคที่คาดว่าจะจะเป็นบทสนทนา และรายละเอียดของสิ่งที่คาดว่าจะได้เห็นในเหตุการณ์นั้น เมื่อผู้เรียนบันทึกเสร็จให้ดูเทปและให้เปรียบเทียบภาพและเสียงที่ได้ดูและได้ฟังกับรายการที่บันทึกไว้ก่อนหน้านั้น

4.5 ผู้สอนให้เนื้อเรื่องของรายการที่จะเปิดเทปให้ผู้เรียนดูแต่เว้นช่องว่างให้เติมคำแบบโคลสซให้ผู้เรียนดูเทปและเติมคำในเวลาเดียวกัน

5. การให้ดูเทปไม่ต่อเนื่องกัน ผู้สอนให้ผู้เรียนดูเทปโดยไม่เรียงลำดับเหตุการณ์ เมื่อดูจนจบจึงให้เรียงลำดับเหตุการณ์ให้ถูกต้อง

6. การแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ดูและฟังเทปอย่าง โดยอย่างหนึ่ง ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่ม โดยให้อยู่ในห้องเดียวกัน แต่มีฉากกันแบ่งกลุ่ม หรือให้กลุ่มที่ 1 อยู่ในห้อง และกลุ่มที่ 2 อยู่นอกห้อง กลุ่มที่ 1 ให้ดูเฉพาะภาพ กลุ่มที่ 2 ให้ฟังเฉพาะเสียง เมื่อดูเทปจนจบรายการให้ผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มนำเรื่องราวมาประกอบกันให้สมบูรณ์

จะเห็นได้ว่าผู้สอนสามารถเลือกเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้เทปบันทึกภาพตามความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้มีประสบการณ์การใช้สื่อการสอนประเภทนี้แนะนำว่า ผู้สอนควรเลือกรายการเทปบันทึกภาพที่มีความยาวของแต่ละตอนไม่เกิน 2 นาที สำหรับการสอน 1 ชั่วโมง เพราะความสนใจและความจำของผู้เรียนมีขีดจำกัดและผู้สอนควรจะต้องเตรียมตัวเองให้คุ้นเคยกับการใช้เครื่องเล่นเทปบันทึกภาพตลอดจนการใช้ปุ่มต่าง ๆ ให้คล่องแคล่วสำหรับขั้นตอนในการสอนหรือนำเสนอบทเรียนนั้นมี

ส่วนคล้ายคลึงกับการสอนวิชาการฟังโดยใช้เทปบันทึกเสียง ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงขั้นตอนการสอนโดยใช้เทปบันทึกภาพ โดยสรุปดังนี้

ขั้นที่ 1 การสอนโดยเน้นความเข้าใจในการฟัง

1. เตรียมผู้เรียนก่อนการสอนโดยการอธิบายคำศัพท์หรือเล่าสถานการณ์โดยย่อ
2. เลือกเทคนิคการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนให้เหมาะสม
3. เปิดเทปบันทึกภาพให้ผู้เรียนดู 1-2 ครั้ง
4. ให้ผู้เรียนตอบคำถามตามเนื้อเรื่องหรือทำกิจกรรมที่ผู้สอนเตรียมไว้

ขั้นที่ 2 การสอนโดยเน้นลักษณะของการใช้ภาษา

1. เปิดเทปบันทึกภาพ และหยุดภาพให้ตรงกับจุดที่ต้องการ เน้นลักษณะของภาษา

2. ให้ผู้เรียนดูเทปและฝึกการใช้ภาษา โดยการพูดตามหรือให้ทำแบบฝึกหัดการสอนโดยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการสรุปทบทวนยอดความรู้จากการได้ฝึก-การฟังจากเทป เช่น การให้แสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

ขั้นที่ 3

ดังนั้น จะเห็นว่า เพื่อการเรียนการสอนวิชาการฟังให้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนสามารถทำได้โดยใช้สื่อการสอนทั้ง 2 ประเภทโดยการศึกษาเทคนิค การใช้อุปกรณ์ เลือกรายการด้วยความระมัดระวัง และศึกษาบทเรียนนั้นก่อนนำไปใช้ในห้องเรียน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้สอนจะต้องอธิบายสิ่งใดก่อนล่วงหน้า และอะไรที่จะต้องอธิบายตามมา และจะใช้กิจกรรมใดบ้างในแต่ละช่วงของรายการนั้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

ทิพย์วัลย์ มาแสง. *การสอนภาษาอังกฤษสำหรับคนไทย*. กรุงเทพมหานคร : ห.จ.ก. ทิพย์อักษร, 2533.

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. *การสอนภาษาและวัฒนธรรม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์, 2532.

บทความ

ผ่าน บาลโพธิ์. 'นวัตกรรมและเทคโนโลยีการสอนภาษา' *วารสารภาษาปริทัศน์* 3, 1 (ภาคต้น, 2525) 1-22.

เอกสาร

สำลี ทองทิว. 'นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน' *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ*
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

Bibliography

- Anderson, Ann and Lynch, Tony, *Listening*. Oxford: Oxford University Press, 1988.
- Bowen, J. Donald, Harold Madsen, Ann Hiferty. *TESOL Techniques and Procedures*. Newbury House Inc., 1985.
- Finocchiaro, Mary. *English As a Second/Foreign Language: From Theory to Practice*. (4th editions). New Jersey : Prentice Hall Regents, 1989.
- Gisan, Eileen. "A Plan for Teaching Listening Comprehension: Adaptation of an Instructional Reading Model." *Foreign Language Annals* 21:1 (February 1988): pp 9-15.
- Hill , Brian and Barley, Anthony. "Using Language Broadcasts". *Audio-Visual Language Journal* , XV, 1 (Spring 1977): pp 54-601.
- Lado, Robert. *Language Teachings: A Scientific Approach*. N.Y. McGraw Hill, 1976.
- Lonergan, Jack. *Video in Language Learning* . Surrey: Nelson 1984.
- Morris, Jud. *The Art of Listeners : A Guide to More Effective Aural Communication for People in All Walks of Life*. Boston : Cahness Books, 1971.
- Paulston, Christina and Bruder, Mary. *Teaching English as a Second Lanugage: Teaching Techniques and Procedures*. Mass : Winthrop Publishers, Inc., 1976.
- Peck, Anthony. *Language Teachers at Work. A Description of Methods*. New Jersey : Prentice Hall, 1988.
- Sheerin, Susan "Listening Comprehensions : Teaching or Testing"? *ELT Journal* 41(2. 1987,): pp 126-129.
- Stempleski, Susan and Tomalin, Barry. *Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching*, New Jersey : Prentice Hall, 1990.
- Wilkinson, Andres, Leslie Stratta, Peter Dudley. *Listening and the Study of Spoken Language*. School Council, Research Hazell Watson and Viney, 1974.